

Årsredovisning facknämnder 2016

Miljö- och konsumentnämnden

Innehållsförteckning

| | |
|---|-----------|
| 1 Inledning | 3 |
| 1.1 Nämndens uppgift | 3 |
| 1.2 Tillsyn och prövning | 4 |
| 1.3 Miljöövervakning | 5 |
| 1.4 Kommunikation och samverkan | 5 |
| 2 Strategiska målområden - indikatorer och uppdrag | 6 |
| 2.1 Människor möts i Borås | 6 |
| 2.2 Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt | 6 |
| 2.3 Ekonomi och egen organisation | 6 |
| 3 Nämndens verksamhet 1 | 9 |
| 3.1 Resultat | 9 |
| 3.2 Budgetavvikelse | 12 |
| 3.3 Verksamhetsanalys | 13 |
| 4 Verksamhetsmått | 31 |
| 4.1 Miljöförvaltningen gemensamt | 31 |
| 4.2 Livsmedelskontroll | 31 |
| 4.3 Miljötillsyn | 32 |
| 4.4 Miljökommunikation | 32 |
| 4.5 Personal | 33 |
| 4.6 Administration | 34 |
| 4.7 Egen organisation | 34 |

1 Inledning

I Borås 2025 Vision och strategi står bland annat att läsa: ”i Borås lever människor tillsammans, och i harmoni med naturen och omvärlden ” samt ”vi arbetar för en hållbar utveckling där de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna samverkar”. Miljö- och konsumentnämnden har en central roll i arbetet att skapa goda förutsättningar för dessa delar av visionen.

Samhällets behov av miljö- och hälsoskyddskompetens har ökat markant de sista tio-femton åren, i takt med insikten att arbete med hållbar utveckling är nödvändig för mänsklighetens överlevnad på lång sikt. Behovet ökar också i takt med att byggandet ökar, både hos det privata näringslivet och hos stat, kommun och landsting. Erfarna inspektörer rekryteras numera ofta över till näringslivet. Nämndens verksamhet påverkas därför sedan några år av hög personalomsättning. De som slutat uppger lågt löneläge som huvudskäl. Vid årsskiftet 2016/2017 har ca 22 procent av förvaltningens personal arbetat mindre än två år och ytterligare ca 27 procent mindre än sex månader. Alla avdelningar berörs, avdelningen för miljötillsyn berörs i mycket hög grad – nio av tretton miljöinspektörer har arbetat mindre än tre år. Tre av dessa är föräldralediga och vikarier är mycket svåra att hitta.

Nämnden har under åren 2012 - 2016 uppvisat en negativ avvikelse mot budget, exklusive Orangeriet. Under 2014 begränsades avvikelsen med hjälp av överskott för Orangeriet, på grund av försenad verksamhetstart med cirka ett år. Budgetunderlaget baserades under dessa år på hög frånvaro och att inga eller få vikarier togs in. Detta har medfört stress och hög belastning på kvarvarande personal, vilket bidragit till den höga personalomsättningen samt medfört negativa konsekvenser för verksamheten såsom:

- längre handläggningstider och lägre grad av service
- försenad eller utebliven tillsyn inom till exempel tobaksområdet
- lägre tillgänglighet för rådgivning
- miljöövervakningen (luft, buller, vatten, natur) sker med lägre frekvens och begränsad möjlighet till analys
- begränsade möjligheter att stötta miljöarbetet på andra förvaltningar
- mindre möjlighet att delta i nationella nätverk

Av ovan följer stor risk för lägre NKI, mindre nöjda medborgare och medarbetare, sämre hälso-, miljö- och smittskydd samt försämring av Borås Stads rykte som miljökommun och arbetsgivare.

Årsredovisningen innehåller ett ekonomiskt sammandrag för hela Miljö- och konsumentnämnden, samt ett för nämnden exklusive den specifika verksamheten i Orangeriet, som nämnden fått separata medel för från och med 2013, och ett för enbart Orangeriet 2013-2015.

För 2016 redovisar Miljö- och konsumentnämnden ett underskott på -1 044 tkr jämfört med budget. Nämnden budgeterade 2016 för ett överskott på 1 359 tkr med avsikt att balansera tidigare ackumulerat underskott på -1 423 tkr från bokslut 2015.

Resultatet 2016 för verksamheten i Orangeriet redovisar en negativ avvikelse på 51 tkr och resultatet för nämnden exklusive Orangeriet är 366 tkr jämfört mot tilldelat kommunbidrag.

2015 redovisade nämnden ett underskott på 2 654 tkr jämfört med budget, varav 416 tkr avsåg Orangeriets avvikande kostnader mot tilldelad budget. Nämndens resultat 2015 exklusive Orangeriet uppgick till -2 238 tkr.

1.1 Nämndens uppgift

Miljö- och konsumentnämnden har en central roll i arbetet för att Borås ska vara en ledande miljökommun – att vi följer stadens Energi- och klimatstrategi, når stadens miljömål och ständigt arbetar för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling i linje med Borås 2025 - Vision och strategi.

Miljö- och konsumentnämnden har uppdraget att fullgöra kommunens uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Dessa uppgifter regleras bland annat av Miljöbalken och Livsmedelslagen.

Miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling och gäller för alla, enskilda såväl som företag, som på något sätt kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Livsmedelslagen syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och gäller alla som producerar, bearbetar eller distribuerar livsmedel (exklusive livsmedel avsedda för privat konsumtion).

Genom tillsyn och prövning, övervakning av miljösituationen samt kommunikation och samverkan stödjer nämnden det hållbarhetsarbete som sker inom staden, hos företag, organisationer och enskilda.

De övergripande målen är:

- Människors hälsa och miljön ska skyddas mot skador och olägenheter.
- Värdefulla natur- och kulturmiljöer samt den biologiska mångfalden ska skyddas och bevaras.
- Mark, vatten och fysisk miljö i övrigt ska användas så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas.
- Återanvändning och återvinning av och annan hushållning med material och råvaror ska främjas så att kretslopp uppnås.
- Hushållning med energi samt minskad användning av fossila bränslen ska främjas.
- Konsumenterna ska ha tillgång till säkra livsmedel av hög kvalitet och kunna lita på märkningen av matvaror.
- Konsumentintressena ska stödjas genom konsumenträttslig och ekonomisk rådgivning.
- Borås Stad ska leva upp till de kriterier som gäller för etisk upphandling och Fairtrade-diplomering.

Nämndens verksamhet bedrivs i tre huvudprocesser: Tillsyn och prövning, Miljöövervakning samt Kommunikation och samverkan.

1.2 Tillsyn och prövning

Nämnden är lokal tillstånds- och tillsynsmyndighet med ansvar för att kontrollera att lagstiftningen inom miljö- och hälsoskyddsområdet efterlevs. Tillstånds- och tillsynsansvaret omfattar kommunens ansvar enligt:

- miljöbalken
- livsmedelslagstiftningen och foderlagstiftningen
- alkohollagen
- tobakslagen
- lagen om handel med vissa receptfria läkemedel
- strålskyddslagen, lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel och lagen om sprängämnesprekursorer
- lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

Att bedriva tillsyn innebär att säkerställa lagstiftningens syfte. Utgångspunkten för tillsynen är att stärka verksamhetsutövarens egen förmåga att följa lagstiftningen. Tillsynen omfattar såväl direkt kontroll av att lagar och regler efterlevs som förebyggande åtgärder såsom rådgivning, information och annat för att underlätta för den enskilde eller en verksamhet att fullgöra sina skyldigheter.

Nämnden svarar för de arbetsuppgifter och beslut i avfalls- och renhållningsfrågor som anges i gällande kommunala renhållningsordning.

Det är även nämndens uppgift att svara för miljövärden och naturvårdsfrågorna i kommunen (i den mån det inte ankommer på annan), följa utvecklingen i kommunen i miljö- och hälsoskyddshänsen och utarbeta de förslag och bereda de ärenden som är påkallade, medverka i planering, genom

kontakter och samarbete med organisationer, nämnder, skolor och genom allmän information skapa ett ökat medvetande om och kunnande i vardagsekonomi och konsumentfrågor inom kommunen.

1.3 Miljöövervakning


Hur mark, vatten och fysisk miljö används avgör hur hållbart vårt samhälle blir. Kunskap om miljösituationen i staden är en förutsättning för långsiktigt hållbara beslut och prioriteringar inom olika samhällssektorer. Olika typer av gröna nyckeltal och indikatorer är nödvändiga verktyg för att vi ska kunna se om utvecklingen går åt rätt håll när det gäller hållbarhet generellt samt stadens Vision 2025 och miljömål. Tillsynsarbetet ger en god överblick över miljön i staden, tillsammans med kunskapsuppbyggnad genom provtagningar, inventeringar samt mätningar och beräkningar. Kontinuerlig övervakning av luftkvalitet, kartläggning av trafikbuller, miljörapporten för Borås samt naturdatabasen är några exempel på nämndens uppgifter inom miljöövervakning.

1.4 Kommunikation och samverkan

Miljö- och konsumentnämnden arbetar med att utifrån sina olika ansvarsområden bidra till människors hälsa och en levande dialog om hållbar samhällsutveckling. Kunskap och medvetenhet om miljö-, energi-, konsument- och konsumtionsfrågor är en förutsättning för att såväl företag och organisationer som enskilda boråsare ska kunna fatta miljöriktiga beslut i sin vardag. Kommunikation, nätverksbyggande och samverkan är därför viktiga verktyg i hållbarhetsarbetet. Oavsett om det handlar om att se till att lagarna följs eller att inspirera till och stödja frivilliga insatser, är nyckeln till framgång att skapa förståelse och insikt hos dem vi möter. Ansvar för att informera framgår i lagstiftningen, men finns också formulerat i uppdrag från centrala myndigheter och från kommunledningen. Deltagandet i stadens samhällsplanering, samordningen av stadens miljöstrategiska arbete och miljömålsarbetet, Fairtrade City, olika former av remissarbete samt konsumenträttslig och ekonomisk rådgivning, är andra exempel på kommunikations- och samverkansinsatser för att nå en hållbar samhällsutveckling.

2 Strategiska målområden - indikatorer och uppdrag


2.1 Människor möts i Borås

| Kommunfullmäktiges indikatorer | Utfall 2014 | Utfall 2015 | Målvärde 2016 | Utfall År 2016 |
|---|-------------|-------------|---------------|----------------|
|  Antal genomförda medborgardialoger. | 2 | 0 | 1 | 1 |




Nämnden har under 2016 planerat och deltagit i en medborgardialog tillsammans med Samhällsbyggnadsnämnden om utvecklingen i Sandared, på Samhällsbyggnadsnämndens initiativ.

2.2 Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt

2.2.1 Kommunfullmäktige

| Uppdrag | Status År 2016 | Kommentar |
|---|--|--|
| Revidering av Borås Stads miljömål ska påbörjas under 2016. Som underlag för revideringen ska bland annat genomföras en kartläggning av Borås Stads beredskap för att hantera följdverkningar av den globala uppvärmningen, och vilket behov som kan finnas av klimatanpassningsåtgärder. | | Revidering av Borås Stads miljömål påbörjades under 2016. I arbetet med revideringen har en kartläggning genomförts kring Borås Stads beredskap för att hantera följdverkningar av den globala uppvärmningen, och stadens eventuella behov av klimatanpassningsåtgärder. |
| Miljö- och Konsumentnämnden uppdras att ta fram en kemikalieplan. |  Delvis genomfört | Kemikalieplan arbetas in i miljömålen i samband med revideringen. |

2.3 Ekonomi och egen organisation

| Kommunfullmäktiges indikatorer | Utfall 2014 | Utfall 2015 | Målvärde 2016 | Utfall År 2016 |
|---|-------------|-------------|---------------|----------------|
|  Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid, %. | 4 | 4,9 | 2 | 6,2 |
|  Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten. | 0,4 | 0,1 | 0 | 0,2 |
|  Hälsa - 1 år utan sjukfrånvaro, andel i %. | 34 | 37,2 | 50 | 34,6 |

Miljöförvaltningen hade under 2015 en personalomsättning på ca 20 procent. Under 2016 har en chef och sex medarbetare slutat, varav tre för pension, samt fem föräldraledigheter. Avdelningen för Miljötillsyn har tappat flera erfarna miljöinspektörer när dessa har fått bättre erbjudande från andra arbetsgivare, både kommunala bolag, andra kommuner och i något fall ett privat bolag.

Vid årsskiftet 2016/2017 har ca 22 procent av personalen arbetat mindre än två år och ca 27 procent mindre än sex månader på förvaltningen. Den stora personalomsättningen påverkar verksamheten och intäkterna negativt. Personalkostnaderna har tillfälligt hållits nere under 2016 eftersom flera tjänster varit vakanta; avdelningschef för ekonomisk rådgivning, verksamhetssamordnare för Orangeriet och en miljöinspektörstjänst under hela året. Dessutom har nämndsekreterartjänsten och ytterligare två miljöinspektörstjänster varit vakanta under huvuddelen av 2016. De sistnämnda vakanserna hänger ihop med svårigheterna att rekrytera erfaren personal inom miljötillsyn. Inga vikarier har använts ens vid längre sjukfrånvaro. Utan dessa vakanser hade personalkostnaderna ökat. Rekrytering på de vakanta tjänsterna har påbörjats och alla tjänsterna planeras bli tillsatta 2017.

Miljöförvaltningen har vuxit från 28 anställda med en förvaltningschef 2004, till 57 anställda med en förvaltningschef och fem avdelningschefer vid utgången av 2016. En genomgång av nämndens budgethandlingar visar nedanstående förklaring till ökningen.

Nämndens uppdrag har enligt de årliga budgetbesluten under dessa år utökats med:

- arbete med miljömål åt Borås Stad, en halv tjänst (2006)
- utökad miljöinformation, miljöutbildning samt stöd till Borås Stads verksamheter i deras miljöarbete, en tjänst (2010)
- budget-, skuld- och konsumentrådgivning, 8,5 tjänster (2011)
- arbete med hållbar utveckling, en tjänst (2011)
- implementering av Borås Stads nya miljömål, en tjänst (2013)
- projektledare Orangeriet, en tjänst (2013)
- kommunikatör Orangeriet, en tjänst (2015)

Utökningen av nämndens uppdrag är totalt 14 tjänster.

Därutöver har förvaltningen delats upp i fem avdelningar och chefer anställt under 2011 och 2012. Antalet handläggare har mellan 2004 till 2016 ökat med 12,5 tjänster, från 23 till 35,5. En och en halv tjänst inom administration och miljötillsyn finansieras via lönebidrag och motsvarande två och en halv tjänster inom budget-, skuld- och konsumentrådgivning finansieras av andra kommuner.

Inom områdena miljötillsyn och livsmedelskontroll finns siffror från olika kommuner som visar på att behovet av handläggare ökar med minst en halv, kanske upp emot en hel tjänst när kommunen ökar med tusen invånare. Mellan 2004 och utgången av 2016 har Borås ökat med ca 11 000 invånare, motsvarande ett ökat behov av handläggare inom miljötillsyn och livsmedelskontroll på minst sex, kanske uppemot elva handläggare.

Antalet lagområden inom miljö- och hälsoskyddsområdet har ökat med fyra (tillhandahålla förnybara drivmedel (2005), skydd mot internationella hot mot människors hälsa (2005), foder och animaliska biprodukter (2006) och sprängämnesprekursorer (2014)). Lagar och förordningar inom nämndens ansvarsområden utvecklas och revideras frekvent vilket ställer ökande krav på omvärldsbevakning för att kunna bedriva ett bra myndighetsarbete.

Borås stads efterfrågan och förväntningar på deltagande från Miljöförvaltningen i stadens arbete med till exempel översiktsplan, detaljplaner, bygglov, grönområdesplan, förorenade områden, Fairtrade City för hela Borås Stad har ökat.

Likaså har stadens arbete med stödfunktioner såsom kvalitet, IT, kommunikation, information, näringslivssamverkan, kundundersökningar, ärendehantering och liknande succesivt ökat och förväntningarna på deltagande är lika stort på alla förvaltningar oavsett storlek. Detta medför att förvaltningen får ett förhållandevis stort behov av stödfunktioner jämfört med antalet medarbetare på förvaltningen. Bredden på nämndens uppdrag har medfört behov av tre olika ärendehanteringssystem sedan 2011. Stödfunktionerna låg 2005 på fyra administratörstjänster

inklusive nämndsekreterare och 2015 på fyra och en halv tjänster. Men ingen ekonom och ingen personalsekreterare eller HR-specialist trots 57 anställda 2015. Sedan november 2015 har stödfunktionerna utökats med inhyrning av en economicontroller på 25 procent från Samhällsbyggnadsförvaltningen och sedan februari med en inhyrd HR-funktion på mellan 25-50 procent från Servicekontoret. När stödfunktioner saknas fördelas nödvändiga arbetsuppgifter inom stödfunktioner på övrig personal med risk för lägre kvalitet på både kärnverksamhet och stödfunktioner samt ökad risk för stress hos medarbetarna.

Verksamheten i Orangeriet har påverkats av utmaningarna kopplade till ett helt nytt koncept där kommunal verksamhet och en privat verksamhet ska ske på samma ytor. Arbetsmässigt har det medfört stora utmaningar för förvaltningens personal ända sedan uppstarten under 2013, inför invigningen i juni 2015 och fram till och med 2016. Under hela 2016 har tjänsten som verksamhetssamordnare varit vakant och arbetsbelastningen för övrig personal är därför fortsatt hög.

Miljö- och konsumentnämnden ansvarar från och med 2017 för tillsyn och tillståndsgivning i alkohol- och tobaksfrågor samt receptfria läkemedel. Miljöförvaltningen har under hösten arbetet med förberedelser för att ta emot fyra nya medarbetare och tre nya ansvarsområden.

Miljöförvaltningen har inför 2017 identifierat nödvändiga behov av stödfunktioner inom kvalitet, IT och administration, initierat en översyn av lönestrukturen, ser över arbetet med behovsutredning på alla avdelningar, ser över medarbetarnas möjligheter till kompetensutveckling samt kommer att anlita externt stöd för arbete med grupputveckling, medarbetarskap och ledarskap.

Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid, %.

För hela 2016 låg sjukfrånvaron på 6,2 procent för den senaste tolv månadersperioden, vilket är en något högre nivå än 2015 då frånvaron var 4,9 procent. I en relativt liten organisation som Miljöförvaltningen får några få långa sjukfall stort genomslag i statistiken - pendeln kan svänga ganska kraftigt. Förvaltningen har en stor andel småbarnsföräldrar. Målet på 2 procent är satt utifrån ambitionen att vi endast ska ha "normal" korttidsfrånvaro utan några längre sjukskrivningar. Historiskt har sjukfrånvaron legat runt 5 procent och förvaltningen har i budgeten för 2017 justerat indikatorn till 4,5 procent. Förvaltningen har inte alltid full rådighet över sjukfrånvaron. I de fall det är aktuellt bedrivs ett rehabiliteringsarbete.

Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten.

Miljöförvaltningen använder endast i undantagsfall timanställningar. Exempel kan vara arrangemang av olika slag eller tillfälliga resursförstärkningar.

Hälsa - 1 år utan sjukfrånvaro, andel i %.

Indikatorn avser antal anställda utan sjukfrånvaro i relation till totalt antal anställda under den senaste 12-månadersperioden. Indikatorn var ny i budgeten för 2014 och Miljöförvaltningen har fram till och med 2016 målet 50 procent som mål för andelen medarbetare som varit friska hela året. Historiskt har indikatorn legat runt 40 procent. Miljöförvaltningen justerar därför målet i budget 2017 till 40 procent. Förvaltningen bedriver ett medvetet arbete för en god arbetsmiljö inklusive hälsofrämjande insatser.

3 Nämndens verksamhet 1

3.1 Resultat

Ekonomiskt sammandrag

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 | Avvikelse |
|--|----------------|----------------|----------------|----------------|---------------|
| Statsbidrag | 770 | 724 | 2 025 | 1 575 | -450 |
| Avgifter och övriga intäkter | 10 072 | 10 921 | 12 636 | 11 341 | -1 295 |
| Summa intäkter | 10 842 | 11 645 | 14 661 | 12 916 | -1 745 |
| Personal | -22 891 | -27 100 | -25 965 | -25 886 | 79 |
| Lokaler | -2 115 | -2 743 | -4 467 | -4 236 | 231 |
| Övrigt | -5 356 | -5 456 | -4 922 | -4 333 | 589 |
| Kapitalkostnader | 0 | 0 | 0 | -396 | -396 |
| Summa kostnader | -30 362 | -35 299 | -35 354 | -34 851 | 503 |
| Buffert (endast i budget) | | | -220 | | 220 |
| Nettokostnad | -19 520 | -23 654 | -20 913 | -21 935 | -1 022 |
| Kommunbidrag | 19 900 | 21 000 | 22 250 | 22 250 | 0 |
| Resultat efter kommunbidrag | 380 | -2 654 | 1 337 | 315 | -1 022 |
| Godkänt ianspråket ackumulerat resultat | 400 | 1 231 | | | |
| Resultat jfr med tillgängliga medel | 780 | -1 423 | 1 337 | 315 | -1 022 |
| Ackumulerat resultat | 1 231 | -1 423 | -64 | -1 108 | -1 044 |

Resultatanalys

För 2016 redovisar Miljö- och konsumentnämnden ett underskott på -1 044 tkr jämfört med budget. För 2016 budgeterade nämnden ett överskott på 1 359 tkr med avsikt att balansera tidigare ackumulerat underskott på -1 423 tkr från bokslut 2015.

Förvaltningens budgetutrymme inom lokalkostnader redovisar en positiv avvikelse på 231 tkr som härrör en felbudgetering om Orangeriet och hyresansvaret för den externa krögaren.

Förvaltningen redovisar en positiv avvikelse inom övrigt, där material- och tjänstekostnader ingår, på totalt 589 tkr. De begränsade verksamheterna, på grund av hög personalomsättning, ligger grund till minskade kostnader.

Förvaltningen redovisar en negativ avvikelse på 396 tkr inom kapitalkostnader som avser inventarieinköp under 2015 till Orangeriet. Totalt redovisar förvaltningen en positiv avvikelse inom kostnader på totalt 503 tkr mot årsbudget.

Inom förvaltningen finns såväl positiva som negativa avvikelser mot budget på de olika avdelningarna, vilka kommenteras närmare i avsnittet 3.3 Verksamhetsanalys.

Nedan finns ett ekonomiskt sammandrag för Miljö- och konsumentnämnden exklusive den specifika

verksamheten i Orangeriet som nämnden fått separata medel för från och med 2013. Under 3.3.5 redovisas ett ekonomiskt sammandrag för enbart Orangeriet 2013-2016.

Resultatet 2016 för verksamheten i Orangeriet redovisar en negativ avvikelse på 51 tkr och resultatet för nämnden exklusive Orangeriet är 366 tkr jämfört mot tilldelat kommunbidrag.

2015 redovisade nämnden ett underskott på 2 654 tkr jämfört med budget, varav 416 tkr avsåg Orangeriets avvikande kostnader mot tilldelad budget. Nämndens resultat 2015 exklusive Orangeriet uppgick till - 2 238 tkr.

2014 redovisade nämnden ett överskott på 380 tkr jämfört med ett budgeterat underskott på -400 tkr. Nämndens resultat 2014 exklusive Orangeriet var -357 tkr. Orangeriets del av nämndens budget gav 2014 drygt 700 tkr i överskott jämfört med de specifikt tilldelade medlen.

Väsentliga budgetavvikelser

I korthet handlar avvikelserna bl.a. om

- lägre intäkter (hög personalomsättning på miljötillsyn, lägre statsbidrag),
- lägre kostnader för tjänster (mindre konsultkostnader)
- tillkomna kapitalkostnader (avser inventarieinköp under 2015), samt
- högre utfall på utbetalda bidrag till föreningar.

Åtgärder

Förvaltningen kommer att genomföra ett antal åtgärder för att få bättre balans i Bokslut 2017 och framåt:

- budgeterat för stödfunktioner inom Ekonom/controller motsvarande 25%-50% av en tjänst, inhyrning av HR-stöd motsvarande 25-50% samt kvalitet och IT motsvarande 100%
- fördelat budgetkostnader så att varje avdelning ser sina egna kostnader
- förbättra rutiner kring projekt och projektredovisning, Orangeriet, EU-projekt m.fl.
- utveckla administrationen kring ekonomi, fakturering, HR-/personal, kvalitet, juridik och rättsäkerhet
- utveckla verksamhetsplanering för bättre styrning, inklusive tidrapportering
- söka fler inkomstkällor

Ekonomiskt sammandrag exkl Orangeriet

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 | Avvikelse |
|---|----------------|----------------|----------------|----------------|---------------|
| Statsbidrag | 770 | 724 | 2 025 | 1 575 | -450 |
| Avgifter och övriga intäkter | 10 072 | 10 921 | 12 637 | 11 341 | -1 296 |
| Summa intäkter | 10 842 | 11 645 | 14 662 | 12 916 | -1 746 |
| Personal | -22 825 | -26 219 | -24 387 | -24 703 | -316 |
| Lokaler | -2 115 | -2 178 | -2 309 | -2 346 | -37 |
| Övrigt | -4 501 | -3 886 | -6 276 | -3 659 | 2 617 |
| Kapitalkostnader | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Summa kostnader | -29 441 | -32 283 | -32 972 | -30 708 | 2 264 |
| Buffert (endast i budget) | | | -220 | | 220 |
| Nettokostnad | -18 599 | -20 638 | -18 530 | -17 792 | 738 |
| Kommunbidrag | 18 200 | 18 400 | 18 800 | 18 800 | 0 |
| Resultat efter kommunbidrag | -399 | -2 238 | 270 | 1 008 | 738 |
| Godkänt ianspråktaget ackumulerat resultat | 400 | 400 | | | |
| Resultat jfr med tillgängliga medel | 1 | -1 838 | 270 | 1 008 | 738 |
| Ackumulerat resultat | | | | | |

Verksamhetsmått

| | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|---|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäktfinansiering, % (intäkter i % av bruttokostnaden) | 35,7 | 33,0 | 41,2 | 37,1 |
| Nettokostnader, tkr | 19 520 | 23 654 | 20 894 | 21 935 |

3.2 Budgetavvikelse

Verksamheternas nettokostnader

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 | Avvikelse |
|---|--------------|--------------|-------------|--------------|-----------|
| Miljö- och konsumentnämnden | | | | | |
| Intäkter | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Kostnader | -868 | -1 091 | -955 | -877 | 78 |
| Resultat | -868 | -1 091 | -955 | -877 | 78 |
| Miljöförvaltningen gemensamt | | | | | |
| Intäkter | 291 | 166 | 232 | 167 | -65 |
| Kostnader | -7 903 | -7 969 | -8 768 | -8 238 | 530 |
| Resultat | -7 612 | -7 803 | -8 536 | -8 071 | 465 |
| Livsmedelskontroll | | | | | |
| Intäkter | 3 635 | 3 985 | 4 035 | 4 225 | 190 |
| Kostnader | -3 640 | -4 100 | -3 902 | -4 441 | -539 |
| Resultat | -5 | -115 | 133 | -216 | -349 |
| Miljötillsyn | | | | | |
| Intäkter | 5 345 | 5 094 | 6 570 | 5 656 | -914 |
| Kostnader | -6 890 | -6 876 | -6 815 | -6 442 | 373 |
| Resultat | -1 545 | -1 782 | -245 | -786 | -541 |
| Miljökommunikation inkl. Orangeriet och KLIV | | | | | |
| Intäkter | 1 039 | 1 723 | 3 255 | 2 237 | -1 018 |
| Kostnader | -6 678 | -11 471 | -11 705 | -11 266 | 439 |
| Resultat | -5 639 | -9 748 | -8 450 | -9 029 | -579 |
| Ekonomisk rådgivning | | | | | |
| Intäkter | 53 | 677 | 570 | 631 | 61 |
| Kostnader | -4 383 | -3 792 | -3 430 | -3 587 | -157 |
| Resultat | -4 330 | -3 115 | -2 860 | -2 956 | -96 |
| Totalt | | | | | |
| Intäkter | 10 363 | 11 645 | 14 662 | 12 916 | -1 746 |
| Kostnader | -30 362 | -35 299 | -35 575 | -34 851 | 724 |
| Resultat | -19 999 | -23 654 | -20 913 | -21 935 | -1 022 |

3.3 Verksamhetsanalys

3.3.1 Miljö- och konsumentnämnden

Ekonomiskt sammandrag (tkr)

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Kostnader | -868 | -1091 | -955 | -877 |
| Nettokostnader | -868 | -1091 | -955 | -877 |
| Kommunbidrag | 885 | 895 | 955 | 955 |
| Resultat | 17 | -196 | 0 | 78 |

Här redovisas kostnaderna för den politiska ledningen av verksamheten inklusive nämndsekretariat. Kostnaden för den politiska verksamheten har följt den tilldelade budgeten och redovisar en positiv avvikelse med 78 tkr mot årsbudget.

3.3.2 Miljöförvaltningen gemensamt

Ekonomiskt sammandrag

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 291 | 166 | 232 | 167 |
| Kostnader | -7904 | -7969 | -8768 | -8238 |
| Nettokostnader | -7613 | -7803 | -8536 | -8071 |
| Kommunbidrag | 7417 | 7174 | 8536 | 8536 |
| Resultat | -196 | -629 | 0 | 465 |

Under denna rubrik redovisas intäkter och kostnader som avser hela förvaltningens verksamhet och som det inte bedömts meningsfullt att fördela per verksamhetsområde. Det handlar om kostnader för förvaltningschef och verksamhetsstöd, inventarier, kontorsmaterial m.m. Här finns också 220 tkr avseende den "buffert" för oförutsedda kostnader som nämnderna uppmanas budgetera.

Avdelningen uppvisar en positiv avvikelse på 465 tkr jämfört med årsbudget.

Avdelningens redovisade intäkter på 167 tkr avser ersättningar från marknadsanställningar samt felaktigt utbetalda avgifter som återförts avdelningen. Avdelningen redovisar en positiv avvikelse inom kostnader på 530 tkr vilket främst består av återhållsamhet av verksamheten av budgetskäl.

Avdelningen för verksamhetsstöd ansvarar för förvaltningens gemensamma administration och har ett tydligt uppdrag att stödja förvaltningens kärnverksamheter. Stödfunktionerna har varit i princip konstanta under de senaste tio åren medan antalet anställda har mer än fördubblats samtidigt som kraven och förväntningarna på stödfunktionerna har ökat.

Inför att nämnden får ett utökat uppdrag med alkohol och tobak 2017 och för att kunna behålla och rekrytera kompetent personal kommer förvaltningen köpa in en stödfunktion inom HR-/personalområdet. Miljöförvaltningen kommer även anlita externt stöd för arbete med

grupputveckling, medarbetarskap och ledarskap. Det utökade uppdraget för alkohol, tobak och receptfria läkemedel medför ansvar för ytterligare två ärendehanteringssystem, dvs sammanlagt fem olika ärendehanteringssystem. Regeringens målsättning för digitalisering pekar särskilt ut livsmedel och miljö som prioriterade för arbete med digitalisering. Förvaltningen måste därför fortsätta se över stödfunktionerna inom IT-området och inom administrativa området.

3.3.3 Livsmedelskontroll

Ekonomiskt sammandrag

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 3635 | 3985 | 4035 | 4225 |
| Kostnader | -3640 | -4100 | -3902 | -4441 |
| Nettokostnader | -5 | -115 | 133 | -216 |
| Kommunbidrag | -330 | -526 | -133 | -133 |
| Resultat | -335 | -641 | 0 | -349 |

Avdelningen redovisar en negativ avvikelse mot årsbudget på 349 tkr.

Avdelningens intäkter redovisar en positiv avvikelse på 190 tkr. Verksamheten möter en fortsatt stark marknadsefterfrågan som ständigt växer i samband med befolkningsökningen i Borås Stad.

Avdelningens kostnader redovisar en negativ avvikelse på totalt 539 tkr, varav 531 tkr avser underskott inom personalkostnader. Efter budget 2016 antagits, uppdragades en budgetavvikelse inom området och har noggrant följts upp sedan dess.

3.3.3.1 Löpande kontroll

Löpande kontroll

Alla livsmedelsanläggningar ska registreras hos den behöriga kontrollmyndigheten. Enda undantaget är om anläggningen måste godkännas enligt EG-förordning 853/2004. Det är livsmedelsföretagaren som ansvarar för att anmäla registrering av sin anläggning hos Miljö- och konsumentnämnden. Livsmedel får inte släppas ut på marknaden från en anläggning innan anmälan om registrering skett eller beslut om godkännande fattats. I anslutning till registreringen utförs normalt en revision (en fullständig genomgång) av verksamheten. Den sista december 2016 fanns det 764 verksamheter och 796 livsmedelsanläggningar totalt i kommunen.

Under 2016 har kontrollen bedrivits i veckobegränsade projekt med fokus på samtliga verksamheter inom områdena Norr, Centrum, Väster och Öster i Borås. Intervallet och frekvensen av inspektioner styrs av verksamhetens art. Vissa anläggningar har besökts en, två eller tre gånger under året. Andra verksamheter, med lägre risk och därmed lägre kontrolltid, besöks vartannat eller vart tredje år. Efter varje avslutat projekt har resultaten av kontrollen sammanfattats. Utifrån vilka avvikelser som har konstaterats och hur ofta de förekommer kan den framtida kontrollen planeras och fokuseras på de risker som uppmärksammas. Kontrollområden som har beaktats under 2016 var infrastruktur, lokaler och utrustning, råvaror och förpackningsmaterial, rengöring och desinfektion, temperaturkontroller med flera. Under året har livsmedelskontrollen även lagt fokus på Livsmedelsverkets projekt om provtagning av *Listeria monocytogenes* i kallrökt/gravat lax och skivade charkprodukter, material i kontakt med livsmedel, Vitamin D i kosttillskott samt SVAs (Statens Veterinärmedicinska anstalt) projekt om provtagning av färskt kött från kyckling för förekomst av *Escherichia coli* resistenta mot antibiotika ur grupperna cefalosporiner och karbapenemer – så kallad ESBL-resistens. Provtagningen

ingår som en del av SVARM-programmet vilket omfattar Sveriges åtagande att övervaka antibiotikaresistenta bakterier från djur och livsmedel i enlighet med Zoonosdirektivet.

Genomgående kan det konstateras att rengöring av ytor och redskap, bristfällig/felaktig märkning, problem med redligheten samt brister i temperaturhållningen är de främsta orsakerna till avvikelser och förelägganden bland storhushåll och butiker. Privata verksamheter får fler avvikelser på rengöringen av ytor och lokaler. Brister i temperaturhållningen är någorlunda jämnt fördelat mellan grupperna. Redlighetsproblematik och bristande/felaktig märkning av livsmedel är de kontrollområden som efter rengöring och temperatur orsakat flest avvikelser i både butiker samt storhushåll under 2016.

Under 2016 har cirka 30 mikrobiologiska prover tagits på olika livsmedel. Sammanlagt har ca. 300 rengöringsprover gjorts med ATP- metoden (adenosin trifosfat, ett ämne, som finns i alla levande celler). Mikrobiologiska prover och rengöringsprover var en del av planeringen för 2016, där utvalda verksamheter och processer hos dessa kontrollerades. Vidare har gruppen deltagit i MVG´s- projekt (Miljösamverkan Västra Götaland) som handlade om märkning/redlighet. Inriktningen på projektet är redlighet av kött.

Fram till sista december 2016 har livsmedelsavdelningen tagit emot 53 klagomålsärenden och gjort totalt 957 kontrollbesök, varav 863 inspektioner och 94 revisioner. Antalet inspektioner ligger på lägre nivå än för 2015 men antal revisioner ligger på väsentlig högre nivå. Genomförande av revisionerna tar nästan dubbelt så mycket tid som vanliga inspektioner. Antalet kontroller totalt blev lägre än planerat under 2016. Under större delen av 2016 har avdelningen för livsmedelskontroll haft betydande problem med underbemanning.

I Sveriges nationella kontrollplan (NKP) finns det gemensamma mål för den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan. Målen delas in i strategiska och specifika. De specifika målen är oftast tidsbundna. Endast ett antal utvalda NKP mål klaras upp av oss. Det beror på personalbrist, tid, kunskap/erfarenhet, brist på resurser för fortbildning etc.

Komplexitet i livsmedelskontrollen

De senare åren har vi sett en ökning av den manuella köttanteringen på de mindre butikerna. En köttantering där råvarornas ursprung ofta inte är svenskt. Från att ha lagt mycket tid på kontroll av märkning av importerade varor och kontroll av lokaler har det nu tillkommit spårning av köttets ursprung och så att all dokumentation kring detta stämmer. Detta är ofta ett tidskrävande arbete med granskning av dokument som inte alltid har korrekta uppgifter, många kontakter med andra myndigheter för att spåra varuflödet, omhändertagande av tvivelaktiga varor och i vissa fall även destruktion med alla de myndighetsbeslut som behövs för att garantera en rättssäker handläggning. Detta har tagit mycket tid i anspråk.

Livsmedelsfusk

I Sverige har vi både EU-lagstiftning och nationell lagstiftning att ta hänsyn till på livsmedelsområdet. Det förekommer olika typer av livsmedelsfusk där de vanligaste typerna är:

- Försäljning av livsmedel som inte är tjänligt och som kan innebära risk för hälsan. Till exempel användning av animaliska biprodukter i livsmedelskedjan
- Försäljning av exempelvis kött- och fågelprodukter med okänt ursprung
- Försäljning av varor som passerat sista-förbrukningsdatum.
- Medvetet vilseledande livsmedelsinformation eller felaktig beskrivning av livsmedel. Till exempel varor/ingredienser ersätts med billigare alternativ, exempelvis odlad lax som säljs som vildfångad, basmatiris som bytts ut mot billigare rissorter, varor säljs som ekologiska trots att de inte är ekologiska, falska påståenden/information om ingredienser, till exempel geografiskt ursprung, animaliskt eller vegetabiliskt ursprung.

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) är EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa. Får vi ett sådant meddelande om livsmedel som kan utgöra risk för människors hälsa som har kommit till/från en av våra anläggningar i kommunen, förväntas vi snarast kontakta berörda aktörer för att vidta nödvändiga åtgärder exempelvis

saluförbud. Åtgärderna rapporteras sedan in till Livsmedelsverket som i sin tur förmedlar informationen vidare. Vi har sett ett ökande flöde av dessa RASFF under de senaste åren.

Även e-handel med olika typer av livsmedel exempelvis kosttillskott har gjort att vi rör oss på andra arenor än förr.

Dessa exempel visar på nödvändigheten i att ha en aktiv omvärldsbevakning och en omfattande kompetensuppdatering, både inom de olika fackområdena men även exempelvis inom data, dokumentgranskning (även på andra språk än svenska) och samverkan mellan olika myndigheter, då nya synsätt och arbetsmetoder är nödvändiga för att hålla jämna steg med våra verksamhetsutövare.

Kontrollen av ovanstående områden liknar en avancerad utredning och är oftast tidskrävande och ställer högre och annorlunda krav på inspektörer jämfört med vanlig kontroll. Tiden och resurser som avdelningen för Livsmedelskontroll delvis saknar. Utöver det måste alla inspektörer fortbildas löpande och för det krävs det tillräcklig med ekonomiska resurser.

3.3.3.2 Projekt under året

Projekt under året

Inom ramen för ordinarie kontroll har avdelningen arbetat med olika projekt såsom:

- Dricksvatten; Inspektioner och provtagning samt granskning av vattenanalyser.
- Livsmedelsverkets projekt om *Listeria monocytogenes* i kallrökt/gravat lax och skivade charkprodukter.
- Livsmedelverkets projekt om material i kontakt med livsmedel
- Livsmedelsverkets kontrollprojekt om Vitamin D i kosttillskott.
- MVG's (Miljösamverkan i Västra Götaland) Inriktningen på projektet är redlighet av kött.
- SVAs (Statens Veterinärmedicinska anstalt) projekt om provtagning av färskt kött från kyckling för förekomst av *Escherichia coli* resistent mot antibiotika ur grupperna cefalosporiner och karbapenemer – så kallad ESBL-resistens. Ingår som en del av SVARM-programmet vilket omfattar Sveriges åtagande att övervaka antibiotikaresistenta bakterier från djur och livsmedel i enlighet med Zoonosdirektivet.

3.3.3.3 Samverkan med andra

Samverkan med andra

Avdelningen för Livsmedelskontroll träffar regelbundet inspektörerna i övriga kommuner i Sjuhärad för att diskutera gemensamma frågor och skapa samsyn kring hur livsmedelskontrollen ska bedrivas. Avdelningen deltar vidare i länsträffar för livsmedelsinspektörer i Västra Götalands län och ingår även i arbetsgruppen för livsmedelskontroll inom ramen för MVG - Miljösamverkan Västra Götaland. Avdelningen deltar också i nätverket "Livs levande", som består av nio kommuner av Borås storlek, samt "Livssamverkan Sverige" som är en samverkan på chefsnivå mellan Livsmedelsverket, Sveriges Kommuner och Landsting samt ett antal kommuner.

Vidare deltar avdelningen regelbundet i olika utbildningar eller föreläsningar som hålls inom livsmedelsområdet, särskilt de som anordnas av Livsmedelsverket.

I samarbete med MÖS (Miljösamverkan Östra Skaraborg) reviderar vi under åren 2014-2016 varandras verksamhet.

Syftet med att utföra denna kollegiala revision är att med hjälp av en oberoende samarbetspart granska och utvärdera att vi:

- Ständigt förbättrar livsmedelskontrollen.

- Har tagit hand om revisionsresultat samt vidtagit rätt åtgärder med anledning av den externa revisionen.
- Planerar, genomför och följer upp livsmedelskontrollen så att målen i förordning (EG) nr 882/2004 uppfylls.
- Samarbetar och lär av varandra.

Under 2016 har två inspektörer deltagit i Livsmedelsverkets och Länsstyrelsens revisioner av andra myndigheter (kommuner). Vår personal användes som stöd och expertis i samband med revisionerna. Syftet med gemensamma revisioner var också att lära av varandra och utveckla livsmedelskontrollen i Sverige.

3.3.4 Miljötillsyn

Ekonomiskt sammandrag

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 5345 | 5094 | 6570 | 5656 |
| Kostnader | -6890 | -6876 | -6815 | -6442 |
| Nettokostnader | -1545 | -1782 | -245 | -786 |
| Kommunbidrag | 1038 | 1078 | 245 | 245 |
| Resultat | -507 | -704 | 0 | -541 |

Avdelningen redovisar en negativ avvikelse på 541 tkr mot årsbudget.

Avdelningens intäkter redovisar en negativ avvikelse på 914 tkr som främst härrör från en hög personalomsättning under året.

Avdelningens kostnader redovisar en positiv avvikelse på 373 tkr, varav 348 tkr avser outnyttjade personalkostnader på grund av hög personalomsättning. Under 2016 har avdelningens chef och fyra medarbetare slutat, varav två för pension, samt tre föräldraledigheter. Flera erfarna miljöinspektörer slutade under perioden 2014-2016 när de fick bättre erbjudande från andra arbetsgivare, både kommunala bolag, andra kommuner och i något fall ett privat bolag. Flera försök att hitta vikarier har misslyckats. Utan dessa vakanser hade personalkostnaderna ökat och prognosen för året försämrats ytterligare. Rekrytering på de vakanta tjänsterna har påbörjats och alla tjänsterna planeras bli tillsatta till början av 2017.

3.3.4.1 Bostadsärenden

Bostadsklagomål

Inom bostadsklagomålen har vi i två år arbetat med en Lean-liknande arbetsmetod som gett en ärendeminskning på nästan 75 %. Vi har gjort fortsatta förbättringsåtgärder och arbetar med modellen frivilligt åtagande där fastighetsägaren får muntligt besked om vad som ska åtgärdas och när det ska vara klart, istället för tidsödande skriftliga kommunikeringar. Vårt arbete med bostadsklagomål har även uppmärksammats av Miljösamverkan i Västra Götaland och Halland samt av Miljösamverkan Östra Skaraborg (MÖS). På en nationell konferens under våren 2016 har vår arbetsmetod presenterats. Med anledning av metoden har vi även haft studiebesök från Miljöförvaltningen i Göteborg. Under året har

vi även arbetat med projekt inom förebyggande bostadstillsyn på flerbostadshus. Det resulterade i att hyresgäster kom tillrätta med undermålig vattentemperatur.

3.3.4.2 Förorenade områden

Samverkan

Bryggan

Avdelningen för Miljötillsyn har tillsammans med Miljöstrategiska avdelningen veckovisa möten för att diskutera aktuella detaljplaner och avge en samlad bedömning av miljö- och hälsoskyddsaspekter i planprocessen. Frågor som berörs är t.ex. markföroreningar, skyddsavstånd till miljöfarliga verksamheter, dagvatten, buller, naturvärden. De ger ett mervärde för exploatörer att tidigt få kännedom om förvaltningens bedömningar då de kan påverka kostnaden för detaljplanen. Synpunkterna är viktiga tidigt i planprocessen så att de kan tas med i planarbetet. Syftet är att underlätta genomförande skedet i samband med bygglovsprocessen.

Dagvatten

Miljöförvaltningen har jobbat tillsammans med Borås Energi & Miljö i deras arbete för att ta fram riktvärden för utsläpp till dagvatten. Avdelningen har arbetat mer aktivt än tidigare med dagvattenfrågan bland annat i planarbetet.

Teknisk samordning

Avdelningen har under året börjat närvara vid Teknisk samordning, där de tekniska förvaltningarna informerar varandra och diskuterar kring kommande projekt.

Samhällsbyggnadsförvaltningen

I stadskärnan finns kända och okända markföroreningar som kan försena planerade byggnationer på en fastighet. För att ta reda på var föroreningar finns samt för att underlätta för utbyggnad arbetade förvaltningen fram arbetsmetod för att underlätta upphandling av konsulter för markmiljöundersökningar. Miljöförvaltningen har bistått Planavdelningen på Samhällsbyggnadsförvaltningen med experthjälp inom förorenad mark sedan 2015. Arbetet har fortsatt under 2016 men i begränsad omfattning beroende på sjukskrivning.

Tandvårdsprojekt

I Borås kommunala avlopps nät har det konstaterats höga halter av kvicksilver. Miljöförvaltningen har på uppdrag av Borås Energi och Miljö fått utreda var kvicksilverhalterna kommer ifrån. Tandvårdskliniker tros vara en sannolik källa. Inom Borås Stad finns ca 53 aktiva tandläkare på 30 fastigheter som berörs. Under året har Miljöförvaltningen besökt 29 tandvårdskliniker och året dessförinnan besöktes och projektet kommer att sammanställas under 2017.

3.3.4.3 Enskilda avlopp

Enskilda avlopp

Miljöförvaltningen bedriver aktivt tillsyn på enskilda avlopp i Borås Stad. Arbetet med enskilda avlopp handlar om rådgivning till privatpersoner och entreprenörer, tillsyn av befintliga avloppsanläggningar, handläggning av avloppsansökningar, tillsyn av nyinrättade avlopp och förelägganden om åtgärder och i vissa fall förbud mot att använda avloppsanläggningen. Under 2016 har 160 fastigheter inventerats i områdena Äspered, Sundholmen och ner mot Dannike. Av de 160 fastigheterna har 63 fått ett tillsynsbesök. Endast de anläggningar som har utsläpp till mark från vattentoalett och är äldre än 10 år kontrolleras. Av årets inventeringar fick ca 60 % av de fastigheter som fått tillsynsbesök krav på att

åtgärda avloppet. Åtgärder som det handlar om är att inrätta en helt ny anläggning eller rusta upp den befintliga, vanligtvis med ventilationsrör och/eller grundvattennivårör.

Under 2016 har 153 ansökningar om att inrätta nytt avlopp inkommit till Miljöförvaltningen. Antalet ansökningar ligger sedan 2011 mellan 135-165 per år. Av de ansökningar som inkom under året var ca 50 % krav efter inventering.

Under året har även en skriftlig inventering genomförts samt en okulär bedömning i områdena; Bovik, Funningen, Munkahagen, Hovalida och Ryssbyhöjd. Dessa områden är med i VA-planen som områden som kan bli aktuella för allmän utbyggnad mellan 2019-2030, men ytterligare utredning krävs. Bedömningar efter inventeringen har sammanställts i en skrivelse.

Uppföljande inspektion

Tillsynen av nyinrättade avlopp görs vanligtvis 1-2 år efter att anläggningen tagits i bruk och sker endast på markinfiltrationer. En sådan inspektion syftar till att kontrollera om avloppet inrättats enligt tillståndet. Kunderna får på så sätt ett kvitto på om anläggningen fungerar som det var planerat. I de fall där fastighetsägare vars avlopp inte klarat denna tillsyn har fått krav på sig att utföra förbättringar eller i sista hand gräva om sitt avlopp. Under året gjordes 116 uppföljande avloppsbesök, varav 19 stycken var återbesök. Vi hann inte med lika många uppföljningsbesök som var planerat med anledning av att en väldigt torr vår och höst med lågt grundvatten. Det är viktigt med hög grundvattennivå då syftet är att kunna kontrollera att det finns ett avstånd på minst en meter mellan spridarrör och eventuell grundvattennivå. Den uppföljande tillsynen ger oss värdefull information om kompetensnivån hos avloppsentreprenörer, om anläggningarna verkligen fungerar i praktiken och dessutom ger den kunden en bättre bild av sin anläggning.

3.3.4.4 Miljöfarlig verksamhet

Sobacken

Sobacken är en stor anläggning som omfattar många verksamhetsdelar inom olika områden. Verksamheten är under utbyggnad och har stort behov av att snabbt få svar från förvaltningen. Under året har avdelningen förbättrat arbetssättet när det gäller Sobacken och blivande Energi- och miljöcentrum EMC, där en arbetsgrupp med några inspektörer skapats i syfte att höja kompetensen inom områdena avfall, deponi, biogas, avloppsreningsverk och kraftvärmeverk, samt på bredare front kunna avge synpunkter till bolaget. Under året har 48 ärenden avslutats, vid årets slut fanns 18 aktiva ärenden.

Överföringsledning mellan centrum och EMC/Sobacken

Arbetet med överföringsledningarna för kraftvärmeverk och avloppsreningsverk mellan bland annat Gässlösa, Ryaverken och Sobacken har pågått i större skala under 2016. Totalt kommer Borås Energi och Miljö gräva 12 970 meter genom staden för att dra värmeledningar från Rya värmeverk till Sobacken och dricksvatten och avloppsledningar från Gässlösa till Sobacken. Ledningschakten kan vara mellan 4 och 40 meter breda. Ledningsdragningen sker i etapper och är omfattande och påverkar närboenden, fastighetsägare, vattenområden, förorenad mark, natur, trafikleder och framkomligheten m.m. Sträckorna har inneburit att förvaltningen behövt bedöma handlingar och frågeställningar från bolaget i samband med planeringen inför dragningen.

Bekämpningsmedel

Miljötillsyn har under hösten deltagit i ett nationellt projekt, initierat av Jordbruksverket, om hantering av kemiska bekämpningsmedel i kommersiella plantskolor och växthus. Det visade sig att det numera endast fanns tre sådana verksamheter i Borås kommun. Det två verksamheter som inspekterades hade aldrig tidigare fått besök av Miljöförvaltningen. Den kunskap som inhämtats i projektet kan komma till godo även inom andra verksamheter som använder växtskyddsmedel, till exempel lantbruken.

Under året har lantbrukare som behövt nya tillstånd att använda bekämpningsmedel inom Öresjö

vattenskyddsområde förnyats.

Projekt - hästgårdar

Avdelningen slutförde ett projekt med hästgårdar som påbörjades förra året. Ett tjugotal hästgårdar, med tio eller fler hästar vardera, har inspekterats, med fokus på gödselhanteringen.

3.3.4.5 Undervisningslokaler

Under år 2016 besöktes 11 grundskolor inom stadsdel Norr. Tillsynen var inriktad på skolornas egenkontrollprogram för ventilation och städning. Området valdes eftersom stadsdel Norr 2015 fattade beslut om att reducera städfrekvensen med 50 procent i undervisningslokaler. Efter att brister påpekats utökades städfrekvensen med ytterligare 25 procent, till 75 procent av städfrekvensen före 2015. Vid tillsynen konstaterades att städningen var godtagbar.

Under 2015 reviderades tillsynstaxan för undervisningsverksamheter. Taxan justerades för att få en bättre kostnadstäckning. Den nya taxan började gälla under 2016, vilket innebar att alla förskolor och grundskolor i kommunen fick ett nytt beslut om årsavgift. Avdelningen skickade 100 kommuniseringar om nya avgiftsbeslut och därutöver 100 avgiftsbeslut.

3.3.4.6 Övrig tillsynsverksamhet

Migrationsboenden

Under 2016 besökte avdelningen för Miljötillsyn två korttidsboenden för nyanlända och fyra boenden för ensamkommande flyktingbarn. På ett regionalt seminarium om smittskydd för personal på asylboenden presenterade avdelningen vad tillsyn från en Miljöförvaltning kan innebära. Vi närvarade även vid en utbildningsdag om asylboenden med Migrationsverket, Folkhälsomyndigheten och Miljösamverkan i Västra Götaland.

Tatuerare

Avdelningen har bedrivit ett litet tillsynsprojekt på tatueringsverksamhet under året och ett par tatuerare har fått tillsynsbesök. Genom en jämförelse mot det senaste tillsynsbesöket konstaterade avdelningen att verksamheterna bytt till engångsmaterial vilket minskar risken för smittspridning mellan kunder.

Projekt Barnkollen

Vi har deltagit i ett projekt med Läkemedelsverket som handlat om märkningskontroll av kosmetiska produkter riktade till barn. Fyra butiker i Borås har besökts och ett antal avvikelser från gällande regler hittades. Arbetet med att följa upp avvikelserna kommer ske under 2017.

Kvalitetsarbete

Under de senaste åren har avdelningen arbetat med att kartlägga de viktigaste processerna i tillsynen. Staden har köpt in kartläggningsprogrammet *Canea* där förvaltningarna ska visualisera sina processer. Programmet används nu på Miljöförvaltningen och avdelningen har påbörjat arbete med att lägga in processerna. Arbetet kommer att pågå nästa år.

Förbättringsgruppen

Under året har Miljötillsynsavdelningen startat en förbättringsgrupp. Syftet med förbättringsgruppen är att förvalta de förbättringsförslag som uppkommer i gruppen. Förbättringsgruppen ska fungera som en länk mellan förbättringsförslaget och förverkligandet.

Förbättringsarbete

Under våren 2016 genomfördes andra årets internrevision mellan Miljötillsyn och Miljösamverkan i

Östra Skaraborg (MÖS). Fokus var att granska följande områden:

- Befogenheter och resurser för att kunna bedriva tillsyn effektivt
- Rutiner och dokument avseende bristande lagefterlevnad
- Uppföljning och internrevision av tillsynen
- Ständigt förbättringsarbete

Resultaten bidrar till effektivare förbättringsarbete för tillsynsprocessen.

3.3.4.7 Uppdragsverksamhet

Strandbad

På kommunens 23 badplatser har Miljötillsyn under sommaren utfört totalt 123 vattenprov. Av dessa var det sju prov som var tjänligt med anmärkning, varav Kolbränningen i Byttorp stod för fyra av dem. En trolig anledning är badande vilda fåglar. Ett prov var otjänligt (Sjöbo badplats). Generellt kan sägas att vattenkvaliteten på badplatserna runt om i kommunen är god. Badplatserna ägs och förvaltas av Fritid- och folkhälsoförvaltningen, som lejt ut uppdraget att ombesörja provtagningen till Miljöförvaltningen.

3.3.5 Miljökommunikation inkl. Orangeriet och KLIV

Ekonomiskt sammandrag

| | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|---------------------|---------------------|--------------------|---------------------|
| Intäkter | 1039 | 1723 | 3255 | 2237 |
| Kostnader | -6678 | -11471 | -11705 | -11266 |
| Nettokostnader | -5639 | -9748 | -8450 | -9029 |
| Kommunbidrag | 7137 | 9990 | 8450 | 8450 |
| Resultat | 1498 | 242 | 0 | -579 |

Avdelningen redovisar en negativ avvikelse mot årsbudget på 579 tkr.

Avdelningen redovisar en negativ avvikelse inom intäkter på 1 018 tkr mot årsbudget, varav ca 750 tkr består av felbudgeterade hyresintäkter från Orangeriet. Övriga intäkter avser statsbidrag som inte inkommit under året utan förväntas inkomma under 2017.

Avdelningen består av flertalet verksamheter där samtliga redovisas i den övre tabellen, varav verksamheten i Orangeriet redovisas särskilt i nedre tabell.

Orangeriet redovisar sedan 2015 en negativ avvikelse i sin verksamhet och ett belopp på 694 tkr för 2016. Verksamheten i Orangeriet har under större delen av året haft en vakant tjänst som bidragit till en positiv avvikelse. Kapitalkostnader avseende inventarieinköp under 2015 inkom under 2016 och hade inte budgeterats. Verksamheten har en negativ avvikelse inom tjänstekostnader där man anlitat en konsult för att möjliggöra verksamhetens uppdrag.

Utän vakansen som verksamhetssamordnare hade den negativa avvikelsen varit högre.

Orangeriet

| Enbart Orangeriet | Bokslut 2013 | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|-------------------|--------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Kostnader | -600 | -921 | -3016 | -3856 | -4144 |
| Nettokostnader | -600 | -921 | -3016 | -3856 | -4144 |
| Kommunbidrag | 600 | 1700 | 2600 | 3450 | 3450 |
| Resultat | 0 | 779 | -416 | -406 | -694 |

3.3.5.1 Miljöövervakning

Miljöövervakning

Under året har miljöövervakningen inom vatten och luftområdet nedprioriterats på grund av arbetet med Orangeriet och rådande budgetsituation på förvaltningen. För att kunna bistå staden med kompetens inom hela miljöövervakningsområdet krävs att vakanta tjänster återbesätts.

Samhällsplanering

Miljöutredare och biologer bidrar kontinuerligt med kompetens i arbetet med Götalandsbanan, översiktplan, planarbete och bygglov. Det är viktigt att Miljöförvaltningen deltar i så tidigt skede som möjligt för att förkorta tiden för alla processer i samhällsplaneringen.

Idag saknas: luftvårdskompetens, vattenkompetens, tid för naturvärdesbedömningar, tid för skriftliga promemorior avseende naturvärdesbedömningar, klimatanpassning, tid för att samordna övergripande bullerkartläggning, samt tid för vissa handläggare att delta i projektstudios. Dessutom behövs mer specialistkompetens om förorenad mark.

Åtgärdsprogram mot buller

Bullerkartläggningen med åtgärdsprogram (EU-direktivet 2002/49/EG och förordning SFS 2004:675) fas två kunde inte genomföras under 2016 på grund av att antalet mätpunkter av trafikflöden minskat såpass mycket att kartläggningen inte kan hålla tillräckligt hög kvalitet.

Miljöförvaltningen inväntar besked från Tekniska förvaltningen om mätningarna kan återupptas och ett beslut krävs om vilken förvaltning som ska ha ansvaret för kartläggning och åtgärdsprogrammet.

Ett kartsikt på ”Störande verksamheter” har tagits fram vilket ligger i *Intramap*.

Naturvård

Översyn av Naturdatabasen med kvalitetsgranskning och revidering, återinventering av vissa områden och justering av gränser. Inventering av större vattensalamander, ängssvampar, vildbin och fjärilar har genomförts. En utställning om vildbin har turnerat på bibliotek i Sjuhärad. Skyltar om vildbin på Bråt har tagits fram. En informationsbroschyr om skyddsvärda träd har tagit fram. Bidrag till naturvårdsprojekt har utdelats ur Naturvårdsfonden.

Strandskydd

Den 1 oktober 2016 tog Miljö- och konsumentnämnden över handläggningen av dispensbeslut från strandskyddsbestämmelserna. Innan handlades ärendena åt Kommunstyrelsen.

Luft

Resultat från 2015 års luftmätningar har redovisats till datavärden. Mätningar har utförts dygnsvis av PM10 och kvävedioxid på Kungsgatan. Idag har vi ett eget kontrollprogram, men strategin är en del av luftvårdsförbundet Luft i Västs kontrollstrategi. Utöver de mätningar vi gör regelbundet har vi utfört diffusionsmätningar av VOC i gaturum 20 veckor under året. Referensmätning av gammastrålning sker

var sjunde månad. Miljöförvaltningen har deltagit i luftvårdsförbundet Luft i Västs arbetsgrupp.

Vatten

Miljöstrategiska är sekreterare och sakkunniga i Viskans vattenråd och sammankallande i stadens vattengrupp. Vattengruppen samlar förvaltningsövergripande kompetens inom vattenområdet.

3.3.5.2 Miljöstrategiskt arbete

Omvärldsbevakning

Under 2015 togs ett stort steg för att ena mänskligheten kring hållbar utveckling vilket kommer påverka allt framtida arbete för hållbar utveckling. Vid FN:s toppmöte i september 2015 antog världens stats- och regeringschefer en ny Agenda 2030 och 17 globala mål för hållbar utveckling. Världens länder har förbundit sig att utrota fattigdom och hunger, bekämpa ojämlikheter, tillhandahålla god utbildning samt uppnå bättre hälsa, bra arbeten och miljömässig hållbarhet. Målen fokuserar även på att främja fred, säkerhet och internationella partnerskap. Agenda 2030 kommer att påverka styrning och ledning överallt och Sveriges regering, flertalet statliga myndigheter samt Sveriges kommuner och landsting, SKL, har påbörjat arbetet med implementering av Agenda 2030. I internationella sammanhang påpekas vikten av att alla nivåer i samhället prioriterar arbetet och särskilt att kommunnivån är och kommer att förbli helt avgörande för hur Sverige lyckas.

För att Borås Stad ska kunna närma sig vision 2025 och även bli en ledande miljökommun krävs att den miljöstrategiska avdelningen har resurser att kunna bistå organisationen med en professionell omvärldsbevakning, en analys av miljöläget i kommunen samt de åtgärder som krävs för ett mer hållbart samhälle. Idag saknas både resurser och arenor för det arbetet.

Energi och klimatstrategi

Energi- och klimatstrategin antogs 2015. Arbetet med strategin fokuserade på att sprida och implementera strategierna i Borås Stads arbete med energi- och klimatfrågor. Det finns även ett stort intresse för strategin och arbetsmetoderna utanför kommunen. Arbetet och strategin har därför presenterat på ett antal föreläsningar i Sverige. Material har även skickats till flera länder i Europa. En engelsk broschyr har tagits fram som beskriver Energi- och klimatstrategin och de arbetsmetoder som användes.

Klimatkompensering av resor

Systemet med klimatkompensering av resor bidrar till att miljöarbetet sprids inom hela Borås Stad koncernen, eftersom alla förvaltningar har pengar avsatta för att arbeta med miljöfrågor. Alla förvaltningar och bolag får diagram som visar deras egen energianvändning för transporter samt koldioxidutsläppen. Dessa diagram gör det möjligt att analysera de egna resorna och eventuellt hitta åtgärder som minskar resorna.

Gröna finanser

Borås Stad är den största enskilda låntagaren inom Kommuninvests koncept för gröna lån. Borås Stad har lånat grönt för att finansiera EMC. Genom att låna grönt har vi gjort det möjligt för Kommuninvest att ge ut gröna obligationer i både amerikanska dollar och svenska kronor. Borås Stad är även representerat i Kommuninvests miljö kommitté som granskar ansökningar om gröna lån och deltar i utveckling av ramverket för lånen och rapporteringen till investerare. Borås Stad deltar också i arbetet att ta fram en nordisk standard för hur gröna obligationer ska rapporteras till investerare.

Miljömål

Borås Stads miljömål 2013-2016 har förlängts och gäller nu till årsskifter 2017/2018. Arbetet med att revidera miljömålen har pågått intensivt under året och ett förslag till reviderade miljömål kan skickas på remiss under första halvan av 2017.

Miljömålsuppföljning

Resultaten av miljömålsuppföljningen används med fördel i större utsträckning som beslutsunderlag inför budgetprocessen och när förslagen till Kommunfullmäktiges uppdrag tas fram för att Borås Stad ska ha möjlighet att nå uppsatta mål samt Borås 2025 Vision och strategi.

Redovisningen behöver utvecklas och kommuniceras på ett mer tilltalande sätt, eller i andra forum. Resultaten, bredden på miljöarbetet som sker och hur miljöarbetet är organiserat, har inte uppfattats av många folkvalda och anställda. Borås Stad har som ambition att vara en ledande miljökommun. Miljöaspekten ska vara integrerad i det ordinarie arbetet för att skapa en hälsosam och attraktiv stad att leva, bo och verka i. För att åstadkomma detta måste vi kommunicera nyttan på ett bättre sätt för att skapa delaktighet och tilltro till att arbetet gör effekt.

Redovisningen som sker i samband med tertialuppföljning och årsredovisning går till Kommunstyrelsen, Kommunfullmäktige samt läggs idag upp på Borås Stads webb i Miljöbarometern: <http://miljobarometern.boras.se/boras-stads-miljomal-2013-2016/>.

Arbetet med att sammanställa kommunkoncernens miljöarbete tar personella resurser i anspråk som samtidigt nyttjas för arbetet med fysisk planering. En prioritering mellan arbetsuppgifterna kan behövas, eller omfördelning av resurser, nu när planarbetet ökar. Resurser har under året också saknats för layout, språkgranskning och kvalitetskontroll av miljörapporterna. En återkoppling om önskemål om redovisningsformer, önskas under 2017. Möjligheter till muntliga presentationer för våra folkvalda samt förvaltningschefer är förslag till ytterligare redovisningsformer. Resultaten från uppföljningen redovisas också till miljörapportörer, miljökoordinatorer och förvaltnings- och bolagschefer som ansvarar för återkoppling till sina verksamheter. Där sker en viss återkoppling i samband med uppföljningarna.

I samband med tertial 1 följdes enbart åtgärdsarbetet upp hos de verksamheter som ännu inte infört miljöledning i sin verksamhet för att påskynda detta arbete. Inför Kommunfullmäktiges decembermöte kommunicerades i Fullmäktigehuset exempel på resultatet av det miljöstrategiska arbetet. Hälften av kommunkoncernens personal har miljöutbildats, 45 procent av förvaltningarna och bolagen är miljöcertifierade/miljödiplomerade, 80 procent av skolor/förskolor och gymnasieskolor har nu en Grön Flagg certifiering och fyra förvaltningar/bolag går före och har minskat resorna med privat bil i tjänsten med hälften. Detta är en bråkdel av de goda resultat verksamheterna presterat de senaste fyra åren sen målen beslutades. Ett arbete som inte skett utan samordning.

Miljösamordning inom Borås Stad

Ett nätverk bestående av 26 miljökoordinatorer från Borås kommunkoncern träffas regelbundet för inspireras, samordna och driva på miljöarbetet inom koncernen. Miljöförvaltningen samordnar miljökoordinatornätverket och dess möten. Under år 2016 har fyra träffar genomförts och vad som bland annat har avhandlats är miljömålsarbetet, miljömålsrevideringen, inspirationsmöte på bostadsbolaget Fristad Bostäder och miljöprioriteringar inför SM-veckan 2017 i Borås. Miljökoordinatorerna utgör en viktig länk för Miljöförvaltningen, både för att informera och bli informerad om vad som händer i miljöväg i Borås Stads organisation.

Målområdesanalys Borås 2025

Förvaltningen har deltagit i målområdesanalysen av Borås 2025 Vision och Strategi. Området *Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt* har analyserats utifrån förvaltningarnas och bolagens inrapporterade arbete under 2015. Arbetet har legat till grund för skrivningar i Kommunstyrelsens årsredovisning. Arbetet fortsätter under 2017 under ledning av Kommunstyrelsens kvalitetsstrateg.

Mat och miljö

Det nya livsmedelsavtalet (2015) är i full gång. Avtalet följer svensk djurlagstiftning och innehåller fler ekologiska produkter än tidigare. Det har resulterat i en ökad andel svenska ekologiska produkter. Denna andel har ökat från 16,92 % 2015 till 20,34 % 2016 för Borås Stads förvaltningar (rikssnittet ligger på 20 %).

Arbetet med att KRAV-certifieras alla restauranger inom Borås Stad fortskrider. Det gäller 136 stycken kök, vilket innebär att Borås Stad är den kommun i landet som certifierar flest enheter på en och samma gång.

En handlingsplan för minskat matsvinn i Borås Stads kök inom förskola, skola och äldreomsorg togs fram av Kommungemensam Kost. När den implementeras under 2017 kan det bli aktuellt för Miljöförvaltningen att stötta upp med utbildning om matsvinn och miljö.

Miljödiplomerad Förvaltningar och Bolag

Runt hälften av kommunkoncernens förvaltningar och bolag är miljödiplomerade/miljöcertifierade. Majoriteten av dessa har valt att miljöcertifiera sig via Miljödiplomerad. Även Miljöförvaltningen kommer under 2017 övergå från ISO 14001 till Miljödiplomerad.

Hållbarhetscertifiering av stadsdelar:

I väntan på Götalandsbanans stäckning samt val av korridor ligger all stadsutveckling på is för området som var tänkt att hållbarhetscertifieras.

Sweden Green Building Council (SGBC) har tagit fram ny svensk standard City-lab med hjälp av Borås stads medverkan som referensstad. När staden vet var Götalandsbanan kommer att placeras bör hållbarhetsarbetet återupptas med stadsdelen Norrby och då rekommenderas att ta hjälp av City-lab.

Sveriges Ekokommuner

Borås är medlem i Sekom, Sveriges Ekokommuner, där eko "står för att ekologisk och ekonomisk balans ska förenas i en och samma utvecklingsstrategi. "Medlemskapet innebär bland annat att medlemskommunerna antagit 12 gemensamma så kallade gröna nyckeltal i syfte att få indikatorer på om utvecklingen går mot ett hållbart samhälle. Arbete har skett med uppföljning avseende dessa indikatorer och resultaten kan ses på sekom.miljobarometern.se/boras. 11 av nyckeltalen går åt rätt håll, undantagen är bly i avloppsslam, mängd hushållsavfall per person samt utsläpp av koldioxid från tjänsteresor.

Hållbar Utveckling Väst

Borås Stad är medlem i Hållbar Utveckling Väst. Nätverket arbetar med kunskapsstöd och erfarenhetsutbyte inom energi- och klimatrådgivning, miljökommunikation och miljöstrategiskt arbete samt naturvård. Förvaltningen har saknat resurser att delta på nätverksträff under året, och deltar inte längre i planeringsgrupp för verksamheten. En miljöutredare deltog på kursdagen med Gehls Architects; Hållbar planering – Städer för människor” som handlade om stadsutveckling. Energisamordnaren spred Borås Stads erfarenheter av gröna finanser, tillsammans med vår finanschef, till övriga kommuner i nätverket under en inspirationsdag. I naturvårdsnätverket hölls en tvådagars utbildning om artrikedom där en biolog deltog från Borås.

Internationellt arbete (Sinfonia)

Sinfonia är ett EU-projekt som handlar om energieffektivisering av hela stadsdelar. Borås Stad har under året börjat samla in GIS-data som ska användas i ett modelleringsverktyg som ett fransk forskar team håller på att utveckla. Modelleringsverktyget kan användas för energiplanering i stadsdelar och för att testa olika energieffektiviserings scenarior.

Förvaltningen deltar även i nätverket Alliance for Urban Sustainability ett samarbete mellan fem svenska städer och fyra franska städer och ett antal universitet, bland annat Högskolan i Borås. Nätverket är initierat av Regeringskansliet och drivs av Energimyndigheten i Sverige och motsvarande institution i Frankrike. Inom nätverket delas erfarenheter inom områden som exempelvis hållbara livsstilar. Nätverket är även en plattform för projektutveckling och kommer sannolikt att utvidgas med både fler projekt och fler länder.

3.3.5.3 Kunskapsförmedling

Kretsloppsveckan

Kretsloppsveckan arrangerades i vanlig ordning i Borås under vecka 37, en vecka med fokus på hållbarhetsfrågor. Huvudarrangör av Kretsloppsveckan är Borås Energi och Miljö samt

Miljöförvaltningen, som tillsammans med andra samarbetspartners genomförde 31 aktiviteter. Exempel på aktiviteter som genomfördes var Naturguidning i staden, workshop om naturlig hudvård, Klädswooping, Mer närproducerat i Borås, och kick-off för skolprojektet Drömstaden. Bredden på aktiviteterna innebar att det fanns något för alla, ung som gammal, att gå på.

Miljöutbildningar

Miljöförvaltningen har under år 2016 vid 58 utbildningstillfällen miljöutbildat 1300 personer från förvaltningar och bolag. Utbildningen genomförs i enlighet med Borås Stads miljömål 1 b, d.v.s. att alla anställda inom Borås Stad ska genomgå en miljöutbildning och syftet är att stärka det lokala miljöarbetet inom organisationen. Miljöförvaltningen genomför regelbundet miljöutbildning av nyanställd personal i Borås Stad (anmälan till utbildning görs via intranätet). Miljöförvaltningen genomför även utbildningar vid specifika förfrågningar från arbetsplatser inom Borås Stad.

Vi håller rent dagarna (tidigare Skräpplockardagarna)

Drygt 14 000 barn och ungdomar från 168 enheter inom Borås Stads organisation deltog i manifestationen Vi håller rent-dagarna vecka 19. Deltagarantalet har ökat med cirka 2 000 deltagare jämfört med föregående år. Borås Stad vinner för andra året i rad Hålls Sverige Rents utmärkelse Årets Håll Sverige Rent-kommun, med motiveringen, ”för sitt strategiska och breda miljöarbete”. Håll Sverige Rent, en ideell stiftelse som arbetar för ett skräppfritt Sverige, rankar varje år kommunerna utifrån arbetet mot nedskräpning. Rankingen baseras bland annat på antalet deltagare under Vi håller rent dagarna. Samarbetsorganisationen Borås rent och snyggt (med Miljöförvaltningen som medaktör) arbetar för ett skräppfritt Borås och samordnar Vi håller rent dagarna i Borås.

Hållbara Evenemang / SM-veckan

Miljörekommendationerna i Borås Evenemangshandbok har uppdaterats. Evenemangshandboken får alla som ska arrangera möte, event, konferens etc. i Borås. Under 2016 startade även arbetet inför SM-veckan som går av stapeln i Borås 30 juni – 7 juli 2017. Miljöförvaltningen är representerade i SM-veckans lokala arbetsgrupp och är sammankallande till hållbarhetsgruppen. SM-veckan ska miljöcertifieras och hållbarhet är ett av arrangemangets tre kärnvärden: möjligheter, inkludering och hållbarhet.

ESCAR

Hållbar konsumtion är ett komplext ämne som berör alla. Miljö, livsstil och beteendemönster är frågor som vi alla måste ta ett ökat ansvar för. EU-projektet ESCAR (European strategic partnership for Sustainable Consumption and Awareness Raising) har haft som mål att förbättra yrkeskompetensen inom hållbar konsumtion. Det tvååriga projektet som Miljöförvaltningen varit projektledare för avslutades i november 2016 med slutrapportering i januari 2017.

I projektet ingick en icke-statlig organisation (Columbares i Murcia, Spanien), tre kommuner (Santorso i Italien, Skanderborg i Danmark, Borås i Sverige) och ett science center (Navet i Borås). Genom erfarenhetsutbyten mellan de fem parterna gavs tjänstemän stärkt kompetens och nya verktyg. För att stärka yrkesutbildningen generellt producerades en metodhandbok ("Best Practice Guide") i form av en webbplats med goda exempel på hur man kan arbeta med hållbar konsumtion. De goda exemplen samlades in från lokala intressegrupper och från de erfarenhetsutbyten, så kallade LTT (Learning, Teaching, Training), som genomfördes under projektets gång.

Projektets slutsatser och resultat, med särskilt fokus på metodhandboken, presenterades vid en slutkonferens som hölls i Borås den 21 september. Resultaten presenterades dels vid ett frukostmöte på Navet, och dels vid ett öppet möte på Orangeriet på kvällen. Resultaten har också presenterats för Miljö- och konsumentnämnden vid deras sammanträde den 15 november 2016.

Slutrapporten finns att hämta från projektets webbplats: <http://escarproject.wordpress.com>

Metodhandbokens webbplats har adressen: www.sustainableguide.eu

3.3.5.4 Konsumenträttslig information

Under 2015 har totalt 2391 kontakter tagits inom konsumentrådgivningen mot 1 545 föregående år. Frågorna rör huvudsakligen tv, telefoni och internet, men boende, hantverkstjänster och bilärenden är även frekvent förekommande. Sedan Konsumentverket startade sin tjänst "Hallå Konsument" har karaktären på ärendena förändrats men mängden har inte minskat. De ärenden som kommer in till Konsument rådgivningen idag tenderar att vara mer komplexa än tidigare.

Mängden konsumentkontakter är helt och hållet beroende på hur många konsumentrådgivare som finns tillgängliga för telefonrådgivning och besök. Under första halvan av 2016 var en av tjänsterna vakanta och året har ägnats både åt rekrytering och introduktion.

Konsumentrådgivningen har under större delen av 2016 funnits i Orangeriet och konsumentrådgivarna har samarbetat med övrig personal i Orangeriet.

Under informationsaktiviteter redovisas 45 kontakter. Kontakterna består av föreläsningar, deltagande i mässor, workshops och seminarier.

Utöver ovanstående har konsumentrådgivarna även deltagit i utbildningstillfällen, nätverksträffar och arbetat riktat mot utsatta grupper och områden.

Konsumentdagarna 2016 arrangerades i Borås. Dagarna är ett samarbete mellan Konsumentvägledarnas förening och Konsumentverket som samlar konsumentvägledare och politiker från hela Sverige. Miljöförvaltningen föreläste och deltog i en paneldebatt.

3.3.5.5 Fairtrade City

Fairtrade City är en diplomering till kommuner som engagerar sig för etisk konsumtion. Borås Stad har varit diplomerat sedan 2008. Det innebär att kommunen lever upp till kriterier som rör etisk upphandling, ett aktivt informationsarbete samt utbud av Fairtrade-produkter i butiker, på kaféer, restauranger och arbetsplatser. Samtliga politiska partier i kommunen är överens om att Borås skall vara en Fairtrade City. För att vi ska kunna fortsätta vara en Fairtrade City krävs ett gemensamt engagemang mellan kommun och näringsliv så att utbudet av Fairtrade-märkta produkter ökar varje år. Ytterligare kriterier innebär bland annat att:

- fler aktörer inom näringslivet erbjuder Fairtrade-märkta produkter
- fler arbetsplatser i Borås väljer Fairtrade-märkta varor till fiket
- det lokala informationsarbetet fortgår genom att höja kunskapen och medvetenheten kring etisk konsumtion bland kommunens invånare.

Fairtrade City Borås har under 2016 genomfört många utåtriktade aktiviteter:

Under klimatveckan på Högskolan i Borås i maj höll Hållbar Student i aktiviteter och informationsbord kring Fairtrade. Besökarna kunde t.ex. bryta arm med en Fairtrade-banan, göra en egen smoothie på smoothiecykel och svara på frågor kring Fairtrade.

Borås Fairtrade City deltog i en årligt återkommande skördemarknad den 3 september. Marknaden har fokus på lokalproducerad mat och vi deltog med informationsmaterial, fallfrukt och tävling, mycket uppskattat och vinnaren fick Fairtrade-märkta varor för 300 kr.

Under Fairtrade Fokus-veckorna i oktober genomfördes följande aktiviteter: (alla var gratis och öppna för allmänheten)

- kvällsföreläsning på Orangeriet om choklad, hälsa, Fairtrade och miljö.
- chokladprovning i samarbete med Zebeda Chocolate.
- Agenda 2030 seminarium tillsammans med Textilhögskolan i Borås.
- två föreläsningar kring omställning med Johan Ehrenberg.

- två tillfällen för visning av filmen ”La finca humana”.
- föreläsning med Anders Hjort, Fairtrade och Agenda 2030.
- under Fairtrade Challenge fikades det på många platser i Borås. Bland annat ordnades stora fikapauser på Högskolan Borås, fikapaus för Kommunfullmäktige och många fikor inom Svenska kyrkans verksamheter.
- Radio Sjuhärad på Fairtrade Challenge, representant för styrgruppen i Borås intervjuades.
- information och visning av Fairtrade-märkta produkter hela vecka 42 på Ica City Borås.

Borås Fairtrade City har inventerat utbud i Borås under sommar 2016 och följt upp med att dela ut egentillverkade diplom till återförsäljare av Fairtrade-märkta produkter under höst/vinter 2016.

Borås Fairtrade City deltog i World Fair Trade Day genom att medverka vid ett lokalt friluftsanslag, Trandaredsdagen.

I maj deltog Fairtrade City Borås på loppmarknad i Orangeriet, anordnad av fackförbundet Vision. Arrangemanget var öppet för alla.

I det årliga Kretsloppet i Borås som hölls i september, deltog vi med två löpare i Fairtrade-banandräkter.

3.3.6 Ekonomisk rådgivning

Ekonomiskt sammandrag

| Tkr | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Budget 2016 | Bokslut 2016 |
|----------------|--------------|--------------|-------------|--------------|
| Intäkter | 532 | 677 | 570 | 631 |
| Kostnader | -4383 | -3792 | -3430 | -3587 |
| Nettokostnader | -3851 | -3115 | -2860 | -2956 |
| Kommunbidrag | 4153 | 2789 | 2860 | 2860 |
| Resultat | 302 | -326 | 0 | -96 |

Ekonomiskt utfall.

Avdelningen redovisar en negativ avvikelse på 96 tkr mot årsbudget.

Avdelningens intäkter redovisar en positiv avvikelse på 61 tkr och avser ersättningar från grannkommuner vid försäljning av tjänster.

Avdelningens kostnader redovisar en negativ avvikelse på 157 tkr mot budget, varav 175 tkr avser personalkostnader på grund av felbudgetering. Avdelningen redovisar en positiv avvikelse inom material- och tjänstekostnader på 18 tkr mot årsbudget.

Uppdrag

Budget- och skuldrådgivningen ger allmänheten vägledning i ekonomiska frågor med utgångspunkt i kommunens skyldighet enligt 2§ skuldsaneringslagen att lämna råd och anvisningar till skuldsatta personer. Det övergripande målet för verksamheten är att invånarna får möjlighet att göra aktiva val och få kontroll över sin ekonomiska situation samt bli medvetna och säkra konsumenter.

Verksamheten har haft sju anställda ekonomiska rådgivare på hel- respektive deltid samt en tillfällig chef för verksamheten.

Enheten för Ekonomisk rådgivning säljer verksamhet till Tranemo, Ulricehamn och Svenljunga kommuner samt från juli månad även till Bollebygds kommun

3.3.6.1 Ekonomisk rådgivning

Utöver den förebyggande rådgivningen som redovisas nedan anser vi att arbetet med akuta ärenden räknas dit. Genom att prioritera personer med akut problematik har vi nått målsättningen att boka in dessa inom en månad. Detta för att om möjligt förhindra att skulder hamnar hos Kronofogden med eventuell utmätning som följd. Ärenden som ligger på kö hos oss, avser främst personer som redan har utmätning i sin inkomst. För dessa har vi inte lyckats nå målet att minska den totala kötiden till max en månad (enligt riktlinjerna från Konsumentverket), då antalet akuta ärenden har ökat och dessa tycks bli mer komplicerade. Däremot skulle kön varit betydligt större om vi inte lyckats öka antalet avslutade ärenden under året. För närvarande har vi en kö på ca två månader som är en liten minskning i förhållande till föregående år.

Totalt har 2 072 kontakter tagits med den ekonomiska rådgivningen i form av telefonsamtal, e-post, oplanerade besök, informationsinsatser och förhandlingsärenden, mot 1 593 året innan. Ökningen består främst av ett ökat antal informationsinsatser under året då vi satsat på att dels marknadsföra vår avdelning internt inom kommunen, men även på att genomföra föreläsningar för våra invånare. Varje förhandlingsärende räknas här enbart som en kontakt, men i respektive ärende noteras samtal, e-post, brev, besök m.m.

Den 1 november 2016 ändrades lagen om skuldsanering och det kom även en ny lag om skuldsanering för företagare (F-skuldsaneringslag). I samband med de nya lagarna om skuldsanering, skulle analys- och rapporteringssystemet "Boss" uppdateras med de nya ansökningsblanketterna. En uppgradering av systemet dröjer fortfarande och har inte infriats. Detta har gjort att budget- och skuldrådgivarna har varit tvungna att manuellt fylla i ansökningsblanketter om skuldsanering som finns på Kronofogdens hemsida. Detta har medfört extraarbete och störningar i arbetet.

Konsumentverket har på regeringens uppdrag 2016 tagit fram rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Syftet är att alla som behöver det ska få stöd av god kvalitet, oavsett vilken kommun de bor i. Det rör sig om sex rekommendationer som handlar om: verksamhetens innehåll, utbildning och kompetens, likvärdigt arbetssätt, kapacitet och uppföljning, tillgänglighet, stöd utan oskäligt dröjsmål. En analys och anpassning av organisationen för att kunna följa rekommendationerna har påbörjats.

Under 2016 har Borås tagit över budget- och skuldrådgivningen från Bollebygds kommun. Detta har resulterat i att ca 32 ärenden har tagits över och fördelats mellan handläggarna.

Antalet nytillkomna förhandlingsärenden har ökat till 489 (varav 28 från Svenljunga, 18 från Tranemo, 46 från Ulricehamn samt 32 från Bollebygd) jämfört med 418 föregående år, en ökning med 71 ärenden eller 17 procent. Ärendemängden som kräver kvalificerad rådgivning fortsätter att öka. Under året har 424 förhandlingsärenden avslutats mot 359 året innan. De flesta ärenden som avslutades var ansökningar om skuldsaneringar. Antal pågående ärenden vid årsskiftet var 422. Ärenden i vår kö inkomna 2016 var 35 vid årsskiftet, en liten minskning av kön mot föregående år.

Av de sökande är flest i åldern mellan 45-54 år och därefter mellan 55-64 år, fördelningen mellan män och kvinnor är ganska lika och hyresrätt är den vanligaste boendeformen. En stor andel av de sökande har barn. Av våra sökande har 79 procent en disponibel inkomst per månad på allt mellan 8 000 – över 30 000 och 13 procent har helt saknat inkomst. Huvudsaklig inkomsttyp har varit lön av arbete, aktivitets- eller sjukersättning och pension. Skuldsättningsgraden hos de sökande ligger på 55 procent med en skuld på 100 000 - 999 000 kr, 13 procent har skulder under 100 000 kr och 10 procent har skulder över 999 000 kr. De allra flesta skulder avser konsumtionsskulder, i detta ingår banklån utan säkerhet, kreditkort och övriga lån och därefter skulder till tele/Internet, fordonsrelaterade skulder och skulder till sjukvård. Av de sökande har de flesta utmätning i sin inkomst hos Kronofogden när de söker rådgivning.

Under året har förebyggande information/föreläsningar getts vid 46 tillfällen till 943 personer jämfört med 20 tillfällen och 508 personer 2015. Under 2016 har det gjorts en satsning på nyanlända, med bland annat ekonomiskola med ensamkommande flyktingbarn. Fokus har legat på att lära dem det

svenska samhället och ekonomisystemet så att de inte börjar sitt nya liv i Sverige i en skuldsituation som i sin tur skulle försvåra en integration i det svenska samhället. Avdelningen har även ingått ett samarbete med Arbetslivsförvaltningen, Socialförvaltningen, SFI, Mötesplatserna i Borås, familjecentralerna, diakonin, frivilligorganisationer, personliga ombud, vräkningsförebyggande gruppen, Jobb Borås "Framsteget" m fl. Samverkan sker även med andra myndigheter såsom Kronofogden, Skatteverket och Arbetsförmedlingen. Under året har fler kontakter med media som t ex via tidningar och radio tagits mot föregående år, totalt 5 st. Rådgivarna har även deltagit i flera utbildningstillfällen, nätverksträffar och regionträffar.

3.3.6.2 Bostad Borås

Inom avdelningen för administration finns också bostadsinformationen, Bostad Borås, som har till uppgift att lämna information till allmänheten om hur och var man kan söka lägenhet i Borås. Verksamheten informerar nya och nuvarande kommuninvånare samt studenter via webbplats, besök, brev, e-post och telefon. En halvtidstjänst finns för denna verksamhet, och vårt arbete handlar framförallt om att hjälpa studenter att finna bostad.

En styrgrupp med representanter från fastighetsägarna, de kommunala fastighetsbolagen, högskolan samt Borås Stad träffas regelbundet under året. Arbetet pågår med att se över om vi kan underlätta för studenterna att hitta bostad genom att införa "en väg in", det vill säga en gemensam portal där alla lediga studentlägenheter läggs in från respektive fastighetsbolag.

4 Verksamhetsmått

4.1 Miljöförvaltningen gemensamt

| Verksamhetsmått | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|--------------------------|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Antal ärenden | 3 689 | 3 365 | | 3 516 |
| Antal händelser (Ecos) | 16 320 | 15 795 | | 15 516 |
| Antal delegationsbeslut. | 996 | 992 | | 1 097 |

För dessa verksamhetsmått redovisas enbart utfall.

Miljö- och konsumentnämndens myndighetsroll med krav på dokumentation av verksamheten innebär att väl fungerande system för diarieföring och ärendehantering är centralt för förvaltningens arbete. För att utveckla kvaliteten i ärendehantering finns en Ecos-grupp i förvaltningen (Ecos är namnet på ärendehanteringssystemet). Ärendehanteringssystemet behöver moderniseras och upphandling av ett nytt system eller en uppgradering av Ecos kommer att genomföras under 2017/2018. Under 2016 har arbete med kvalitetsäkring av data i nuvarande system fortskridit inför en kommande konvertering.

Antalet diarieförda ärenden har ökat något jämfört med föregående år, medan antalet händelser (poster i ett ärende) har minskat. Ökningen av antalet ärenden kan hänföras till en stabilare personalsituation på förvaltningen under senare delen av året. Vad beträffar minskningen av antalet händelser är det svårare att se någon orsak, troligen handlar det om karaktären på de ärenden som varit aktuella under året.

4.2 Livsmedelskontroll

| Verksamhetsmått | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|------------------------------|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Antal livsmedelsverksamheter | 768 | 770 | 800 | 764 |
| Antal inspektioner | 790 | 854 | 700 | 863 |
| Antal revisioner | 80 | 79 | 200 | 94 |
| Antal delegationsbeslut | 300 | 306 | 200 | 359 |
| Klagomål | 58 | 51 | 50 | 53 |
| Registrering | 103 | 106 | 100 | 116 |

Den sista december 2016 fanns det 764 verksamheter och 796 livsmedelsanläggningar totalt i kommunen.

Fram till sista december 2016 har avdelningen för livsmedelskontroll tagit emot 53 klagomålsärenden och gjort totalt 957 kontrollbesök, varav 863 inspektioner och 94 revisioner. Antalet kontrollbesök ligger på ungefär samma nivå som 2015 men antal revisioner ligger på väsentlig högre nivå. Genomförande av revisionerna tar nästan dubbelt så mycket tid som vanliga inspektioner. Antalet kontroller totalt blev något lägre än planerat under 2016. Under året har fler verksamheter registrerats jämfört med tidigare åren och fler delegationsbeslut har fattats (gäller även sanktionsbeslut). Under större delen av 2016 har avdelningen för livsmedelskontroll haft betydande problem med underbemanning.

4.3 Miljötillsyn

| Verksamhetsmätt | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|---|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Antal delegationsbeslut | | | 700 | 721 |
| Antal inspektioner och personliga möten miljötillsyn | | | 450 | 174 |
| Antal inspektioner och personliga möten enskilda avlopp | | | 150 | 202 |
| Antal inspektioner och personliga möten hälsoskydd | | | 100 | 37 |
| Antal kundkontakter miljötillsyn | 4 844 | 4 883 | 5 000 | 4 295 |
| Antal kundkontakter enskilda avlopp | 2 224 | 2 502 | 2 000 | 2 802 |
| Antal kundkontakter hälsoskydd | 1 413 | 1 611 | 1 500 | 1 581 |

Antalet delegationsbeslut ligger i nivå med budget.

Antalet inspektioner inom miljötillsyn och hälsoskydd ligger under jämfört med budget på grund av personalbrist - hög personalomsättning med vakanser som följd.

Verksamhetsmått för kundkontakter infördes 2014. Orsaken till att detta mått infördes är att det tidigare måttet "antal inspektioner" inte visar hela sanningen inom miljötillsynsområdet. Kundkontakter via telefon, e-post eller besök på kontoret ersätter i flera fall tillsynsbesök ute i fält. Kundkontakterna för miljötillsyn nådde nästan upp till budgeterad nivå. Antalet kundkontakter, både på hälsoskydd och avlopp, var fler än budgeterat.

4.4 Miljökommunikation

4.4.1 Konsumenträttslig rådgivning

| Verksamhetsmätt | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|--------------------------|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Konsumentkontakter | 4 375 | 1 545 | 3 000 | 2 391 |
| Informationsaktiviteter. | 78 | 33 | 100 | 45 |

Under 2015 har totalt 2391 kontakter tagits inom konsumentrådgivningen mot 1 545 föregående år. Frågorna rör huvudsakligen tv, telefoni och internet, men boende, hantverkstjänster och bilärenden är även frekvent förekommande. Sedan Konsumentverket startade sin tjänst "Hallå Konsument" har karaktären på ärendena förändrats men mängden har inte minskat. De ärenden som kommer in till Konsument rådgivningen idag tenderar att vara mer komplexa än tidigare.

Mängden konsumentkontakter är helt och hållet beroende på hur många konsumentrådgivare som finns tillgängliga för telefonrådgivning och besök. Under första halvan av 2016 var en av tjänsterna vakanta och året har ägnats både åt rekrytering och introduktion.

Under informationsaktiviteter redovisas 45 kontakter. Kontakterna består av föreläsningar, deltagande i mässor, workshops och seminarier.

4.4.2 Energi- och klimatrådgivning

| Verksamhetsmätt | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|----------------------|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Rådgivningskontakter | - | 319 | 300 | 428 |

Energi- och klimatrådgivning har löpande skett till enskilda boråsare och företag via besök, telefon och e-post. Under hela 2015 och delar av har energi- och klimatrådgivningen arbetat uppsökande mot företag som omfattas av ett EU-direktiv (EPBD2) med syfte att fasa ut fossil olja samt följa upp energideklarationer (EPBD2).

I mars anordnades aktiviteter i Orangeriet i samband med Earth Hour. Stadsparken var nedsläkt och aktiviteterna samordnades med ett löparevent för att uppmärksamma klimatfrågan. Energi- och klimatrådgivningen deltog även i en rad aktiviteter under Kretsloppsveckan.

I oktober 2015 startades ett projekt kring hållbart resande bland företagen i Viared. Projektet syftar till att kartlägga resor till, från och i tjänsten samt att identifiera och inspirera till nya lösningar. Projektet avslutas i juni 2016 och är ett samarbete mellan Borås Stad, VGR och företagen i Viared.

Hållbar Utveckling Väst (HUV) är regional utvecklingsledare för Energi- och klimatrådgivningen i Västra Götalandsregionen och agerar på uppdrag av bl.a. Energimyndigheten. Borås har under året aktivt deltagit i nätverksträffar och utbildningar anordnade av HUV inom energi- och klimatområdet.

4.5 Personal

Verksamhetsmätt

| | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Bokslut 2016 |
|-----------------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| Personalvolym (1 november) | | | |
| Antal anställda | 49 | 57 | 58 |
| - kvinnor | 38 | 46 | 45 |
| - män | 12 | 11 | 13 |
| Antal heltidsanställda | 49 | 51 | 54 |
| - kvinnor | 37 | 41 | 41 |
| - män | 12 | 10 | 13 |
| Antal deltidsanställda | 3 | 6 | 4 |
| - kvinnor | 3 | 5 | 4 |
| - män | 0 | 1 | 0 |
| Antal tillsvidareanställda | 48 | 54 | 51 |
| - kvinnor | 36 | 44 | 38 |
| - män | 12 | 10 | 13 |
| Antal visstidsanställda | 4 | 3 | 7 |
| - kvinnor | 0 | 2 | 7 |

| | Bokslut 2014 | Bokslut 2015 | Bokslut 2016 |
|---|-----------------|-----------------|-----------------|
| - män | 4 | 1 | 0 |
| Lönekostnad (tkr, exkl. personalomkostnader) | 16 722 | 18 316 | 18 023 |
| Frånvaro | | | |
| Sjukfrånvaro (%) | 4,0 | 5,7 | 6,2 |
| - kvinnor | 3,0 | 6,1 | 7,6 |
| - män | 4,5 | 4,1 | 1,4 |

4.6 Administration

4.6.1 Ekonomisk rådgivning

| Verksamhetsmätt | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|-------------------------|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Klientkontakter | 1 723 | 1 592 | 2 500 | 2 072 |
| Förhandlingsärenden | 353 | 418 | 450 | 489 |
| Informationsaktiviteter | 47 | 20 | 45 | 46 |

Totalt har 2 072 kontakter tagits med den ekonomiska rådgivningen i form av telefonsamtal, e-post och besök jämfört med 1 592 året innan, en ökning med ca 500. Att vi inte nått upp till verksamhetens målsättning på 2500 beror till stor del på att den nya förändrade skuldsaneringslagen inte togs i bruk förrän 1 november 2016. Skulle den tagits i bruk tidigare under året hade det fått som konsekvens att trycket på rådgivningen ökat och därmed också antalet kontakter. Både antalet förhandlingsärenden och informationsaktiviteter överstiger budgeterad nivå.

4.7 Egen organisation

| Verksamhetsmätt | Årsutfall 2014 | Årsutfall 2015 | Budget 2016 | Årsutfall 2016 |
|--|----------------|----------------|-------------|----------------|
| Andel personer som har heltidsanställningar. | 93,5 | 89,5 | 95 | 94,1 |

Enhet: %